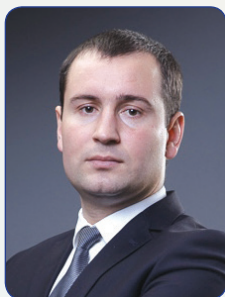

DREPT PENAL ȘI PROCESUAL PENAL

CZU: 343.37

FABRICAREA SAU PUNEREA ÎN CIRCULAȚIE A CARDURILOR SAU A ALTOR INSTRUMENTE DE PLATĂ FALSE: STUDIU DE DREPT COMPARAT

Stanislav COPEȚCHI,
dr., conf. univ. USM, avocat

SUMAR

În cadrul prezentului demers științific este supusă analizei comparative infracțiunea de fabricare sau punere în circulație a cardurilor sau a altor instrumente de plată false prevăzută de art.237 din Codul penal al Republicii Moldova în corespundere cu legislațiile penale ale unor state străine. Sunt scoase în evidență asemănările și deosebirile dintre infracțiunea prevăzută de art.237 CP și cele similare din legislațiile penale ale unor state străine. Sunt etalate unele imperfecțiuni de care suferă art.237 CP. Ținând cont de bunele practici în materie conferite de normele incriminatoare consacrate în legislațiile penale ale unor state străine, sunt propuse mai multe recomandări menite să ducă la îmbunătățirea textului art.237 CP și, implicit, la facilitarea procesului de aplicare a legii penale cazurilor practice concrete.

Cuvinte-cheie: *instrumente de plată false, carduri, fabricare, punere în circulație, studiu comparat, pregătire, infracțiuni economice.*

Studierea experienței legislative a unor state străine, inclusiv a celei penale, creează premise favorabile legislatorului autohton de a-și orienta atenția spre perfecționarea cadrului normativ existent, lucru necesar dezvoltării ideilor de reformare a sistemului de drept național. Bunele practici în materie penală, învederate în legislația unor state străine, pot facilita procesul de îmbunătățire continuă a cadrului incriminator. În acest sens, nu-i exclus (ba chiar este benefic) ca conținutul unor sau altor norme din Partea Specială a Codului penal al Republicii Moldova (în continuare – CP) [2] să fie racordat la bunele practici încetățenite în legislația unor state străine.

În cadrul prezentului demers științific intenționăm să scoatem în evidență conținutul infracțiunii de fabri-

PRODUCTION OR PUTTING INTO CIRCULATION OF CARDS OR OTHER FALSE PAYMENT INSTRUMENTS: COMPARATIVE LAW STUDY

SUMMARY

In this scientific approach is subject to comparative analysis the offense of production or putting into circulation of cards or other false payment instruments provided to art. 237 of the Criminal Code of the Republic of Moldova in accordance with the criminal laws of foreign states. The similarities and differences between the offense stipulated in art. 237 PC and the similar ones from the criminal law of some foreign states are highlighted. There are some imperfections punctuated of which suffers art. 237 PC.

Taking into account the good practices in the matter conferred by incriminating rules enshrined in the criminal law of some foreign states, several recommendations are proposed to improve the text of art. 237 PC and, implicitly, to facilitate the process of application of criminal law to concrete practical cases.

Key-words: *false payment instruments, cards, manufacture, production, putting into circulation, comparative study, preparation, economic offences.*

care sau punere în circulație a cardurilor sau a altor instrumente de plată false din Partea Specială a Codului penal al Republicii Moldova (art.237 CP) prin comparație cu faptele penale corespondente din legislațiile penale ale unor state străine, fapt indispensabil pentru sublinierea aspectelor pozitive și a celor negative ce decurg din actualul cadru incriminator, lucru necesar înaintării unor eventuale propuneri *de lege ferenda* menite să contribuie la desăvârșirea calitativă a textului art.327 din CP.

1) *Ab initio*, precizăm că în CP regăsim doar un singur articol care să incrimineze fapta infracțională indicată mai sus. În contrast, în legislațiile penale ale unor state străine, învederăm mai multe articole care să reglementeze răspunderea penală pentru săvârșirea unor atare fapte infracționale. *Infra*, ne vom convinge de acest lucru.

2) În continuare, subliniem că infracțiunea de fabricare sau punere în circulație a cardurilor sau a altor instrumente de plată false este amplasată în cadrul Capitolului X al Părții Speciale a Codului penal, capitol intitulat „Infracțiuni economice”. Prin urmare, în corespundere cu legislația penală a Republicii Moldova, economia națională este valoarea socială fundamentală pasibilă de lezare prin săvârșirea fabricării sau punerii în circulație a cardurilor sau a altor instrumente de plată false.

Din perspectivă comparată, în legislațiile penale ale unor state străine sesizăm și alte optici de amplasare a infracțiunii analizate în cuprinsul secțiunilor, capitolelor din Partea Specială a Codului penal. De exemplu: în conformitate cu Codul penal al Lituaniei [11], infracțiunea analogică celei de la art.237 CP este amplasată în cadrul Capitolului Părții Speciale destinat protecției sistemului financiar; în Codul penal al Bulgariei [17] infracțiuni similare celei de la art.237 CP întâlnim în Secțiunea IV „Infracțiuni împotriva sistemului monetar și de creditare”; în corespundere cu Codul penal al Danemarcei [10], infracțiunea similară celei inserate la art.237 CP este amplasată în cadrul Capitolului XVIII „Infracțiuni legate de mijloacele de plată”; într-un capitol similar cu cel al Danemarcei sunt amplasate respectivele fapte în Codul penal al Finlandei [19]; potrivit Codului penal al Muntenegrului [12], infracțiunea corespondentă celei din CP al R. Moldova este localizată în cadrul Capitolului XXIII „Infracțiuni împotriva tranzacțiilor de plată și a operațiunilor de business”; în Codul penal al Estoniei [18] și în cel al Maltei [21] faptele penale analogice celei de la art.237 CP sunt amplasate în Capitolele Părții Speciale dedicate protecției relațiilor sociale cu privire la încrederea publicului; în fine, în corespundere cu legislația penală a României, faptele penale corespondente celei din art.237 CP sunt inserate în Capitolul I „Falsificarea de monede, timbre sau de alte valori” din cadrul Titlului VI „Infracțiuni de fals” din Partea Specială a Codului penal [4]. Este clară poziția legiuitorului român de a amplasa infracțiunile examinate în cadrul segmentului Părții Speciale destinat relevării tuturor infracțiunilor de fals, aceasta – deoarece, comparativ cu Codul penal al Republicii Moldova, în cel al României lipsește un capitol special dedicat protecției economiei naționale, drept valoare socială fundamentală. Observăm că pentru legislația României este specific ca infracțiunile economice să fie incriminate în cadrul unor legi penale speciale. În legislația Republicii Moldova, însă, lipsesc legi penale speciale, Codul penal fiind unica lege penală.

3) După această digresiune, vom puncta asupra unui alt aspect ce vizează tematica prezentului demers științific. Așadar, sesizăm că legiuitorul moldav a mers pe calea incriminării în norme distincte a faptei de fabricare sau punere în circulație a cardurilor sau a altor instrumente de plată false, pe de o parte, și a celei de fabricare sau punere în circulație a semnelor bănești false sau a titlurilor de valoare false, pe de altă parte. Cea din urmă faptă este consacrată la art.236 CP.

Din perspectivă comparată, sesizăm că, potrivit Codului penal al Estoniei, pe post de obiect material/produs al infracțiunii prevăzută la §333 (faptă similară cu cea de

la art.237 CP) pot apărea atât cardurile și alte instrumente de plată false cât și titlurile de valoare false. În același timp, în postura de obiect material/produs al infracțiunii prevăzută la §333¹ din Codul penal pot evolua doar banii falși. Același lucru îl remarcăm în actualul Cod penal al României, care, la art.310 stabilește răspunderea penală pentru falsificarea de monedă, iar la art.311 – falsificarea de titluri de credit sau instrumente de plată.

În Codul penal al Slovaciei găsim un alt model legislativ. Mai exact, la art.219 din Codul penal [15] sunt prevăzute următoarele entități susceptibile să apară pe post de obiect material/produs al infracțiunii: banii falși, titlurile de valoare false, cardurile sau alte instrumente de plată false. Un model analogic întâlnim și în cazul legislației Bulgariei, care, la art.243 din Codul penal, stabilește răspunderea penală pentru fabricarea tuturor entităților indicate mai sus. Observăm că legislatorul slovac și cel bulgar au reunit în cadrul unei singure norme atât fabricarea semnelor bănești false și a titlurilor de valoare false cât și fabricarea cardurilor sau a altor instrumente de plată false. O situație similară se atesta în Codul penal al României în redacția anului 1968 [3], care, la art.282, prevedea răspunderea penală pentru falsificarea monedei metalice, monedei de hârtie, titlurilor de credit public, cecurilor, titlurilor de orice fel pentru efectuarea plăților sau altor titluri de valori.

Nu în ultimul rând, observăm modele legislative în care entitățile indicate sunt separate în articole diferite. De exemplu: în Codul penal al Serbiei [22] și în cel al Muntenegrului manipulările ilegale realizate în privința semnelor bănești false constituie infracțiune distinctă. La fel, sunt incriminate într-o normă aparte acțiunile ilegale realizate în privința titlurilor de valoare false. În fine, constituie infracțiune distinctă acțiunile ilegale orientate spre carduri sau alte instrumente de plată false.

4) În altă privință, subliniem că în postura de obiect material/produs al infracțiunii prevăzută de art.237 CP pot figura toate tipurile de carduri. Or, analizând textul art.237 CP, desprindem că legiuitorul folosește termenul generic „card” la desemnarea obiectului material/produsului infracțiunii. Important e ca acestea să confirme, să stabilească sau să acorde drepturi sau obligații patrimoniale. În caz contrar, acestea nu pot evolua pe post de obiect material/produs al infracțiunii prevăzută la art.237 CP. De exemplu, pot constitui obiect material/produs al infracțiunii cardurile care oferă reduceri la comercializarea anumitor bunuri (carduri de discount). Aceasta – deoarece asemenea carduri acordă drepturi patrimoniale. În contrast, nu pot să reprezinte obiect material/produs al infracțiunii consemnat la art.237 CP cardurile care permit intrarea într-o instituție, întrucât acestea nu confirmă, stabilesc sau acordă drepturi ori obligații patrimoniale.

Comparativ cu legislația Republicii Moldova, în acord cu art.189 din Codul penal al Maltei, pe post de obiect material/produs al infracțiunii pot apărea toate cardurile, indiferent de faptul dacă acestea constituie sau nu instrumente de plată ori dacă confirmă sau acordă drepturi ori obligații patrimoniale.

De asemenea, evidențiem și poziții mult mai restrictive cu privire la conținutul obiectului material/produsul infracțiunii analizate. De exemplu, în acord cu Codul penal al Republicii Belarus [9] și cel al Estoniei, doar cardurile bancare pot apărea pe post de obiect material/produs al infracțiunii. Potrivit Codului penal al Azerbaidjanului [8], nu toate cardurile bancare, ci doar cele de credit sau de decontare pot figura în postura de obiect material/produs al infracțiunii examinate. La fel, în corespundere cu Codul penal al Serbiei și cel al Albaniei [16], numai cardurile de credit, nu și alte tipuri de carduri pot evolua în postura de obiect material/produs al infracțiunii. În Codul penal al Spaniei, la art.399 bis [13] este incriminată fabricarea și punerea în circulație, *inter alia*, a cardurilor de credit sau a celor de debit.

5) Din punct de vedere al laturii obiective, consemnăm că elementul material al infracțiunii prevăzută la art.237 CP poate îmbrăca următoarele două modalități normative cu caracter alternativ: a) fabricarea, b) punerea în circulație. Pentru consumarea infracțiunii este necesar ca făptuitorul să săvârșească cel puțin una dintre cele două acțiuni. Săvârșirea unei acțiuni fără a fi urmată de cea de a doua (din cauze independente de voința făptuitorului) nu poate avea relevanță la calificare. Fapta rămâne a fi consumată. Fabricarea acestora deja marchează momentul de consumare. Punerea în circulație a cardurilor sau a altor instrumente de plată false constituie momentul epuizării infracțiunii, neavând relevanță la calificare, ci la individualizarea pedepsei penale. Modele legislative similare întâlnim în cazul unor legislații penale străine (de exemplu, în cea a Serbiei, Cehiei [14], Muntenegrului etc.).

Totuși, în legislația unor state străine identificăm și alte poziții de amplasarea celor două acțiuni în textul normei incriminatoare. Bunăoară, în legislația României fapta de falsificare a titlurilor de credit sau a instrumentelor de plată este consacrată la art.311 din Codul penal, în timp ce punerea în circulație a numitelor obiecte este inserată la art.313 din Codul penal. Un model similar întâlnim în cazul legislației Estoniei și Bulgariei. Mai exact, în corespundere cu legislația Estoniei, fabricarea unor asemenea entități false este incriminată la § 333 din Codul penal, iar folosirea lor propriu-zisă – la § 334 din Codul penal. Corespunzător, în legislația Bulgariei, la art.243 din Codul penal, este stabilită răspunderea penală pentru fabricarea unor atare obiecte, iar la art.244 din Codul penal – pentru punerea lor în circulație. De aici tragem următoarea concluzie: potrivit celor din urmă legislații, fabricarea instrumentelor de plată false urmată de punerea lor în circulație constituie concurs real de infracțiuni, cele comise urmând a fi încadrate în tiparul a două norme de incriminare, nu însă potrivit uneia, așa cum este în cazul legislației penale a Republicii Moldova.

De consemnat că în legislația României, la art.313, sunt incriminate două infracțiuni distincte de punere în circulație. Mai exact, la alin.(2) art.313 din Codul penal este prevăzută răspunderea penală, *inter alia*, pentru punerea în circulație a valorilor falsificate de către autor sau un alt participant la infracțiunea de falsificare. Iar la alin. (1) este incriminată fapta de punere în circulație a valo-

rilor falsificate de către o altă persoană decât cea care a falsificat sau a participat în alt mod la falsificarea valorilor puse în circulație. În cazul celei din urmă infracțiuni calitatea subiectului infracțiunii este dedusă implicit prin interpretarea sistemică a normei de la alin.(1) art.313 din Codul penal cu cea înscrisă la alin.(2) art.313 din Codul penal. Prin urmare, în corespundere cu cadrul incriminator al României, vor intra în concurs normele de la art.311 și alin.(2) art.313 din Codul penal.

De asemenea, și legiuitorul spaniol deosebește punerea în circulație a instrumentelor de plată false de către cel care le-a fabricat sau a participat la fabricarea lor de punerea în circulație a aceluiași obiecte false, dar de către o altă persoană, decât cea care le-a fabricat sau a participat în alt mod la fabricarea lor. Spre deosebire de legiuitorul român, însă, cel spaniol incriminează, în cadrul unei norme distincte, punerea în circulație a valorilor falsificate atunci când făptuitorul nu a intervenit în procesul fabricării lor (alin.(3) art.399 bis din Codul penal). Punerea în circulație de către cel ce a fabricat în prealabil numitele obiecte nu este incriminată în cadrul unei norme aparte (așa cum o face legiuitorul român). Respectiv, în atare ipoteză este aplicabilă o singură normă, și anume: cea care sancționează fabricarea unor atare valori false (alin.(1) art.399 bis din Codul penal). Punerea lor în circulație marchează momentul epuizării infracțiunii, neavând relevanță la calificare, ci doar la aplicarea pedepsei (caz similar legislației Republicii Moldova). În concluzie, relevăm că, dacă în cazul Codului penal al României, Estoniei sau Bulgariei este posibil concurs între fabricarea (falsificarea) și punerea în circulație a instrumentelor de plată false, în cazul legislației penale a Spaniei un atare concurs este imposibil, în condițiile în care subiect al infracțiunii distincte de punere în circulație a valorilor falsificate poate fi doar o persoană care nu a participat în nici un mod la fabricarea acestora.

Un model legislativ interesant sesizăm în cazul Codului penal al Albaniei, care, la art.184, incriminează în cadrul uneia și aceleiași norme fabricarea și punerea în circulație a cecurilor, cambiiilor, cardurilor de credit, cecurilor de călătorie sau a altor instrumente de valoare. Observăm că legiuitorul albanez folosește conjuncția „și” în dispoziția normei, sugerând ideea potrivit căreia cele două acțiuni prejudiciabile (fabricarea și punerea în circulație) au caracter cumulativ, nu însă alternativ. Pe cale de consecință, pentru a fi în prezența infracțiunii sub forma unui fapt consumat, este ineluctabil ca acțiunea de punere în circulație să urmeze acțiunea de fabricare. În caz contrar, cele săvârșite fie vor îmbrăca forma unui fapt tentat (în ipoteza în care făptuitorului nu-i reușește punerea în circulație din motive independente de voința sa), fie nu vor constitui infracțiune (în ipoteza în care făptuitorul nici nu urmărește punerea lor în circulație). În ce ne privește, nu susținem modelul albanez de incriminare a faptei supuse cercetării comparative, întrucât nesocotește efectul preventiv al unei legi penale. Mai mult, se pare că o atare poziție legislativă subvaluează pericolul social al fabricării unor instrumente de plată false, punându-se accent, în special, pe punerea acestora în circulație.

Sintetizând asupra tuturor modelelor legislative reieșite *supra*, conchidem că, în ipoteza în care făptuitorul reușește fabricarea instrumentelor de plată false, dar, din motive independente de voința sa nu izbuteste să le pună în circulație, atunci: a) în legislația penală a Republicii Moldova, a Cehiei, a Serbiei și a Muntenegrului cele săvârșite trebuie catalogate drept faptă consumată, aceasta – deoarece atât fabricarea cât și punerea în circulație sunt: i) inserate în cadrul aceleiași norme și ii) constituie acțiuni normative cu caracter alternativ; b) în legislația penală a României, a Estoniei și Bulgariei cele comise trebuie încadrate drept faptă consumată de fabricare a instrumentelor de plată în concurs cu pregătire la punerea acestora în circulație; c) în legislația Albaniei o atare faptă trebuie apreciată în calitate de tentativă la infracțiunea de fabricare și punere în circulație a instrumentelor de plată false, întrucât, pentru a fi în prezența faptului consumat, este necesar cumularea celor două acțiuni prejudiciabile.

6) În altă ordine de idei, precizăm că la descrierea elementului material al infracțiunii prevăzută de art.237 CP este utilizat termenul „fabricarea” care, *grosso modo*, înglobează două modalități faptice de exprimare a ilicitului penal: a) confecționarea (fabricarea integrală) și b) alterarea (fabricarea parțială). În plan comparat, în legislația unor state străine, cele două acțiuni sunt prevăzute explicit în textul normei incriminătoare în calitate de modalități normative cu caracter alternativ. De exemplu, în Codul penal al Serbiei, al Muntenegrului, al Cehiei și în cel al Spaniei normele incriminătoare corespondente celei de la art.237 CP conțin referiri exprese la cele două acțiuni, în calitate de modalități normative de exprimare a elementului material. Aici legiuitorul nu mai folosește termenii „fabricare” („falsificare”), ci „confecționare” și „alterare”.

7) În altă privință, dar tot în conjunctura elementului material al infracțiunii, consemnăm că, comparativ cu cadrul incriminator al Republicii Moldova, în legislațiile penale ale unor state străine, pe lângă fabricarea (falsificarea) instrumentelor de plată și punerea lor în circulație, dispoziția normei incriminătoare conține și alte modalități normative de exprimare a faptei prejudiciabile. Așadar, potrivit Codului penal al Azerbaidjanului, norma corespondentă celei de la art.237 CP stabilește răspunderea penală, inclusiv pentru achiziționarea instrumentelor de plată false (art.205). În Codul penal al Muntenegrului întâlnim următoarele acțiuni suplimentare fabricării și punerii în circulație: achiziționarea, păstrarea și transmiterea (alin.(1) art.260). Pe o poziție similară se situează legiuitorul român, care prevede următoarele acțiuni suplimentare: primirea, deținerea sau transmiterea (alin. (1) art.313). De asemenea, surprindem și alte modele: în Codul penal al Ucrainei sunt specificate următoarele acțiuni suplimentare: achiziționarea, păstrarea, transportul, expedierea (art.200); în Codul penal al Ungariei [20] – distribuirea, exportul, importul (secțiunea 393); în Codul penal al Danemarcei – importul (§ 170); în Codul penal al Bulgariei – transportarea peste frontiera vamală (art.244); în Codul penal al Lituaniei – achiziționarea, depozitarea, transferul sau orice altă manipulare ilegală (art.214).

În context, se profilează logica întrebare în acord cu legislația Republicii Moldova: care trebuie să fie soluția de calificare în situația în care făptuitorul achiziționează, păstrează, transportă, expediază, importă, exportă etc. instrumentele de plată false pe care acesta nu le-a fabricat și nici nu a participat în nici un alt mod la fabricarea acestora, dar care urmărește punerea lor în circulație? În literatura de specialitate se menționează că se va aplica art.26 și alin. (1) art.237 CP în cazul păstrării, procurării, transportării sau expedierii de către dobânditor (care nu este fabricant) a cardurilor sau a altor instrumente de plată false, provenite de la fabricantul acestora, în vederea punerii lor în circulație [1, p.41; 7, p.69]. În ce ne privește, considerăm că achiziționarea, păstrarea, transportarea etc. a cardurilor sau a altor instrumente de plată false în scopul punerii lor în circulație *grosso modo* nu comportă pericol social substanțial mai mic ca fabricarea și punerea în circulație a acestora. Persoana abilitată cu aplicarea legii penale ar putea ține cont de acest lucru în procesul de individualizare a pedepsei penale, ținând cont de faptul instituirii de către legiuitor în conținutul normei supuse analizei a unor sancțiuni alternative și relativ-determinate. În orice caz, nu considerăm oportun ca achiziționarea, păstrarea, transportarea, expedierea etc. a cardurilor sau a altor instrumente de plată false să fie considerată drept pregătire la infracțiunea prevăzută de art.237 CP. O asemenea soluție de încadrare promovată de legiuitor vine în contradicție cu scopul pedepsei penale exprimat în restabilirea echității sociale, din moment ce gradul de pericol social al conduitei făptuitorului este nejustificat subevaluat.

Probabil, din aceste rațiuni în următoarea speță din practica judiciară a Republicii Moldova acuzatorul de stat a ales să încadreze cele săvârșite potrivit alin.(1) art.237 CP, în formă consumată, deși, *de facto*, activitatea infracțională a făptuitorului a fost întreruptă la etapa actelor preparatorii: „C.V., acționând prin înțelegere prealabilă cu persoane neidentificate de către organul de urmărire penală în scopul fabricării și punerii în circulație a cardurilor bancare, în perioada anului 2012, dintr-o sursă neidentificată, a obținut (sublinierea ne aparține – n.a.) trei carduri bancare false, pe care le deținea și le păstra (sublinierea ne aparține – n.a.) la domiciliul său în or. Florești str. Păcii, 23” [6]. De consemnat că acțiunile lui C.V. au fost încadrate și de către instanța de judecată în baza alin.(1) art.237 CP în formă consumată.

Putem afirma cu certitudine că o asemenea soluție de încadrare este incorectă. Observăm că instanța de judecată a reținut în conduita inculpatului C.V. acțiunea de obținere (*alias* procurare), precum și cea de păstrare a cardurilor false, nu însă acțiunea de fabricare și/sau de punere în circulație a cardurilor false. Reiterăm că procurarea și păstrarea unor asemenea entități nu sunt prevăzute de legiuitor în calitate de modalități normative alternative de exprimare a faptei prejudiciabile consemnate la art.237 CP. De asemenea, acestea nu pot fi considerate nici modalități faptice ale acțiunii de fabricare sau ale celei de punere în circulație. Acestea au un conținut diferit.

În aceste condiții, în conjunctura infracțiunii prevăzută de art.237 CP, procurarea și/sau păstrarea cardurilor

false, chiar dacă făptuitorul urmărește punerea lor în circulație, nu constituie acte de executare propriu-zise. Lipsa actelor de executare desemnează lipsa laturii obiective, motiv pentru care fapta infracțională specificată la art.237 CP nu poate fi considerată consumată. Mai mult, în lipsa actelor de executare, o atare faptă nu poate fi calificată nici ca tentativă la infracțiunea prevăzută de art.237 CP. Prin urmare, procurarea și păstrarea cardurilor false trebuie catalogate drept acțiuni de pregătire a punerii în circulație a respectivelor entități. Corespunzător, la calificare trebuie reținută norma de la art.26 CP raportată la norma de la art.237 CP. Evident, cu condiția că făptuitorul urmărește drept finalitate punerea în circulație a acestor obiecte. În caz contrar, cele comise nu pot cădea sub incidența art.26 raportat la art.237 CP [5, p.216].

Subliniem, deci, că legiuitorul moldav ar trebui să-și revadă poziția față de textul incriminator consemnat la art.237 CP și, în special, în ceea ce privește cercul modalităților normative de exprimare a faptei prejudiciabile. Suntem de părere că procurarea și păstrarea cardurilor sau a altor instrumente de plată false, alături de alte acțiuni prejudiciabile (de ce nu?) ar trebui inserate în textul art.237 CP în calitate de modalități normative cu caracter alternativ de exprimare a ilicitului penal. *Supra* am evocat mai multe modele legislative străine care stabilesc acest lucru. Legiuitorului moldav nu-i rămâne decât să se inspire și să preia bunele practici legislative.

În concluzie, avansăm propunerea *de lege ferenda* de a insera în textul art.237 CP, în calitate de modalități normative de exprimare a faptei prejudiciabile, a următoarelor acțiuni: procurarea, păstrarea, transportarea și expedierea cardurilor sau a altor instrumente de plată false.

8) În alt registru, consemnăm că, în acord cu legislația penală a Republicii Moldova, achiziționarea, pregătirea sau păstrarea materiei prime în vederea fabricării instrumentelor de plată false trebuie catalogată drept pregătire la infracțiunea prevăzută de art.237 CP.

În legislația altor state situația este diferită. *In concreto*, se observă tendința de incriminare în cadrul unei *nomen juris* distincte pregătirea fabricării instrumentelor de plată false. De exemplu, în Codul penal al Serbiei, la alin. (2) art.225 este stabilită răspunderea penală pentru achiziționarea materiei prime în vederea fabricării cardurilor de credit. Același conținut îl are art.394 din Codul penal al Ungariei. De asemenea, la art.314 din Codul penal al României este sancționată fabricarea, primirea, deținerea sau transmiterea de instrumente sau materiale cu scopul de a servi la falsificarea titluri de credit, titluri sau instrumente pentru efectuarea plăților, a oricăror alte titluri ori valori asemănătoare. Un conținut similar desprindem în cazul art.248 din Codul penal al Sloveniei.

De consemnat că norma de la alin.(2) art.314 din Codul penal al României stabilește răspunderea penală pentru fabricarea, primirea, deținerea sau transmiterea de echipamente, inclusiv hardware sau software, cu scopul de a servi la falsificarea instrumentelor de plată electronică.

La fel, § 340 din Codul penal al Estoniei prevede drept infracțiune distinctă, în formă consumată, fapta

de pregătirea contrafacerii cardurilor bancare sau a altor instrumente de plată. Secțiunea 394 din Codul penal al Ungariei incriminează păstrarea, importul, exportul, transportul de materiale, mijloace, echipament, programe de calculatoare cu scopul contrafacerii instrumentelor de plată false.

Norme similare învederăm la art.246 din Codul penal al Bulgariei, art.262 din Codul penal al Muntenegrului, art.185 din Codul penal al Albaniei.

Considerăm binevenită existența unei norme de incriminare similară și în Codul penal al Republicii Moldova. Pentru a preveni mai eficient fenomenul fabricării instrumentelor de plată false se impune ca pregătirea fabricării unor asemenea obiecte să fie incriminată, cu titlu de *nomen juris* distinctă, sub forma unui fapt consumat. Urmând poziția legislativă a statelor menționate mai sus, avansăm propunerea *de lege ferenda* de a completa Partea Specială a Codului penal al Republicii Moldova cu un nou articol – 237¹, care să prevadă răspunderea penală pentru pregătirea fabricării cardurilor sau a altor instrumente de plată false. La moment, pregătirea fabricării instrumentelor de plată false este sancționată doar fragmentar. De exemplu, art.260 CP stabilește răspunderea penală pentru producerea, importul, comercializarea sau punerea la dispoziție, sub orice formă, în mod ilegal, a mijloacelor tehnice sau a produselor program, concepute sau adaptate, în scopul săvârșirii infracțiunii prevăzută la art.237 CP. De consemnat că norma în cauză este amplasată în cadrul Capitolului XI al Părții Speciale a Codului penal „Infracțiuni informatice și infracțiuni în domeniul telecomunicațiilor”. Pentru asigurarea unei protecții plene a relațiilor sociale cu privire la încrederea publicului în autenticitatea instrumentelor de plată se impune adoptarea unei norme generale care să prevadă răspunderea penală pentru toate cazurile de pregătire a fabricării instrumentelor de plată false, urmând ca respectiva normă să fie amplasată în cadrul Capitolului X din Partea Specială a Codului penal, intitulat „Infracțiuni economice”.

9) În altă ordine de idei, subliniem că, din punct de vedere al laturii subiective, infracțiunea prevăzută la art.237 CP, în ipoteza în care elementul material se exprimă în fabricarea instrumentelor de plată false, presupune prezența unui scop special. La concret: este necesar ca făptuitorul să urmărească scopul punerii acestora în circulație. În caz contrar, în lipsa unui atare scop, fabricarea instrumentelor de plată false nu poate fi încadrată în tiparul art.237 CP.

În plan comparat, și de această dată atestăm poziții legislative diferențiate. De pildă, art.189 din Codul penal al Maltei nu conține referire la scopul pe care trebuie să-l urmărească făptuitorul în urma fabricării instrumentelor de plată. La fel, potrivit art.205 din Codul penal al Azerbaidjanului, nu se cere ca cel ce procură (achiziționează) instrumentele de plată false să urmărească scopul punerii acestora în circulație. Un asemenea scop este aferent doar faptei de fabricare. Rezultă că, dacă făptuitorul achiziționează aceste obiecte în alt scop decât în vederea punerii în circulație, fapta va constitui infracțiune. În ce ne privește, considerăm că unei atare fapte îi lipsește

pericolul social caracteristic unei infracțiuni. Prin achiziționarea unor instrumente de plată false, în lipsa scopului de punere a lor în circulație, nu se atentează la relațiile sociale aflate în derivație organică cu economia națională. Această din urmă valoare socială fundamentală poate fi lezată doar în ipoteza în care făptuitorul urmărește punerea în circulație a unor asemenea obiecte. Prin urmare, considerăm că, în ipoteza fabricării sau realizării altor acțiuni ilegale cu instrumente de plată false, făptuitorul trebuie să urmărească scopul punerii acestora în circulație. Or, tocmai urmărirea unei asemenea finalități de către făptuitor conferă acțiunilor sus-indicate grad prejudicial caracteristic unei infracțiuni.

10) În altă privință, menționăm că, spre deosebire de cadrul incriminator de la art.237 CP, în legislația unor state străine nu „punerea în circulație”, ci „folosirea instrumentelor de plată false” constituie finalitatea care trebuie atinsă de făptuitor prin fabricarea, achiziționarea, păstrarea etc. a respectivelor obiecte. De exemplu, cel din urmă scop îl întâlnim în Codul penal al Muntenegrului, al Estoniei, al Serbiei, al Cehiei.

Subliniem că între expresiile „punerea în circulație” și „folosirea instrumentelor de plată false” se atestă o relație de tipul întreg-parte. Locuțiunea „punerea în circulație” absoarbe expresia „folosirea instrumentelor de plată”. Folosirea instrumentelor de plată false reprezintă un caz particular al punerii acestora în circulație. Pe lângă folosirea instrumentelor de plată false, punerea lor în circulație mai cuprinde și înstrăinarea acestora (vânzare, schimb, donație etc.). Optăm pentru varianta de legiferare desprinsă din textul art.237 CP, întrucât asigură o protecție penală mai cuprinzătoare a relațiilor sociale pasibile de lezare prin săvârșirea infracțiunii analizate.

O finalitate mult mai îngustă sesizăm în cazul alin.(2) art.399 bis din Codul penal al Spaniei, normă care stabilește răspunderea penală pentru posesia cardurilor de debit sau de credit ori a cecurilor de călătorie atunci când făptuitorul urmărește, în exclusivitate, scopul distribuirii sau comercializării acestora. Nu susținem o asemenea optică legislativă, deoarece exclude aplicarea normei incriminatorie în cauză, în ipoteza în care făptuitorul urmărește un alt scop infracțional. Nu vedem de ce legiuitorul spaniol ar fi trebuit să îngusteze cercul finalităților pasibile de urmărit prin posesia acestor obiecte.

11) În fine, dar nu în ultimul rând, punctăm că în acord cu art.248 din Codul penal al Bulgariei este stabilită răspunderea penală pentru nedenumțarea săvârșirii fabricării, punerii în circulație, achiziționării, transportării peste frontiera vamală, deținerii în proporții mari a instrumentelor de plată false. Potrivit aceluiași articol, nu constituie infracțiune, dacă denunțarea nu este făcută de soț, soție, rudă descendentă sau ascendentă, frate, soră, precum și de soțul/soția acestora. Remarcăm politica acerbă a statului bulgar de luptă cu fenomenul fabricării și punerii în circulație a cardurilor sau a altor instrumente de plată false, care a decis să incrimineze inclusiv fapta de nedenumțare a unor asemenea ilegalități (model legislativ rar întâlnit în legislația unor state străine).

În rezultatul studiului întreprins, formulăm următoarele **concluzii generale**:

1) În Codul penal al Republicii Moldova regăsim doar un singur articol care să incrimineze fabricarea și punerea în circulație a cardurilor sau a altor instrumente de plată false. În contrast, în legislațiile penale ale unor state străine învederăm mai multe articole care să reglementeze răspunderea penală pentru săvârșirea unor atare fapte infracționale.

2) Este clară poziția legiuitorului român de a amplasa infracțiunile examinate în cadrul segmentului Părții Speciale destinat relevării tuturor infracțiunilor de fals, aceasta – deoarece, comparativ cu Codul penal al Republicii Moldova, în cel al României lipsește un capitol special dedicat protecției economiei naționale, drept valoare socială fundamentală.

3) Legiuitorul slovac și cel bulgar au reunit în cadrul unei singure norme atât fabricarea semnelor bănești false și a titlurilor de valoare false cât și fabricarea cardurilor sau a altor instrumente de plată false.

4) Pe post de obiect material/produs al infracțiunii prevăzută la art.237 CP pot apărea toate cardurile care confirmă, stabilesc sau acordă drepturi sau obligații patrimoniale. În opoziție, în acord cu art.189 din Codul penal al Maltei, pe post de obiect material/produs al infracțiunii pot apărea toate cardurile, indiferent de faptul dacă confirmă sau acordă drepturi ori obligații patrimoniale. De asemenea, evidențiem și poziții mult mai restrictive cu privire la conținutul obiectului material/produs al infracțiunii analizate. De exemplu, în acord cu Codul penal al Republicii Belarus și cel al Estoniei, doar cardurile bancare pot apărea pe post de obiect material/produs al infracțiunii. Potrivit Codului penal al Azerbaidjanului, nu toate cardurile bancare, ci doar cele de credit sau de decontare pot figura în postura de obiect material/produs al infracțiunii examinate.

5) Comparativ cu legislația Republicii Moldova, a Cehiei, Serbiei și Muntenegrului, în care fabricarea și punerea în circulație sunt inserate în textul normei de incriminare în calitate de modalități normative alternative de exprimare a faptei prejudiciabile, în legislația României, Estoniei și Bulgariei fapta de falsificare a instrumentelor de plată este consacrată într-o normă, iar cea de punere în circulație a numitelor obiecte – în altă normă incriminatorie. Potrivit celor din urmă legislații, fabricarea instrumentelor de plată false urmată de punerea lor în circulație constituie concurs real de infracțiuni, cele comise urmând a fi încadrate în tiparul a două norme de incriminare, nu însă potrivit uneia, așa cum este în cazul legislației penale a Republicii Moldova.

6) Dacă în cazul Codului penal al României, Estoniei sau Bulgariei este posibil concurs între fabricarea (falsificarea) și punerea în circulație a instrumentelor de plată false, atunci în cazul legislației penale a Spaniei un atare concurs este imposibil, în condițiile în care subiect al infracțiunii distincte de punere în circulație a valorilor falsificate poate fi doar o persoană care nu a participat în nici un mod la fabricarea acestora.

7) Potrivit legislației penale a Albaniei, pentru a fi în prezența infracțiunii analizate sub forma unui fapt consumat este ineluctabil ca acțiunea de punere în circulație să urmeze acțiunea de fabricare, aceasta – deoarece legiuitorul folosește conjuncția „și” în dispoziția normei, sugerând ideea potrivit căreia cele două acțiuni prejudiciabile (fabricarea și punerea în circulație) au caracter cumulativ, nu însă alternativ.

8) În conjunctura infracțiunii prevăzută la art.237 CP, procurarea și/sau păstrarea cardurilor false atunci când făptuitorul urmărește punerea lor în circulație trebuie catalogate drept acțiuni de pregătire a punerii în circulație a respectivelor entități. Corespunzător, la calificare trebuie reținută norma de la art.26 CP raportată la norma de la art.237 CP.

9) Ținând cont de bunele practici în materie, considerăm binevenit ca textul art.237 CP al Republicii Moldova să prevadă în calitate de modalități normative de exprimare a faptei prejudiciabile următoarele acțiuni: procurarea, păstrarea, transportarea și expedierea cardurilor sau a altor instrumente de plată false.

10) În acord cu legislația penală a Republicii Moldova, achiziționarea, pregătirea sau păstrarea materiei prime în vederea fabricării instrumentelor de plată false trebuie catalogată drept pregătire la infracțiunea prevăzută la art.237 CP. În legislația Serbiei, Sloveniei, Ungariei, României, Estoniei, Bulgariei, Albaniei și Muntenegrului observăm tendința de incriminare în cadrul unei *nomen juris* distincte pregătirea fabricării instrumentelor de plată false.

11) Spre deosebire de cadrul incriminator de la art.237 CP, în legislația unor state străine nu „punerea în circulație”, ci „folosirea instrumentelor de plată false” constituie finalitatea care trebuie atinsă de făptuitor prin fabricarea, achiziționarea, păstrarea etc. a respectivelor obiecte. De exemplu, cel din urmă scop întâlnim în Codul penal al Muntenegrului, al Estoniei, Serbiei și Cehiei.

Referințe bibliografice:

- Brînză S., Stati V. *Tratat de drept penal. Partea Specială. Vol.II*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2015. 1300 p.
- Codul penal al Republicii Moldova. Nr.985 din 18 aprilie 2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr.128-129, republicat în *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2009, nr.72-74. În vigoare din 12 iunie 2003.
- Codul penal al României în redacția anului 1968. În: *Buletinul Oficial al României*, 1968, nr.79-79 bis. (abrogat).
- Codul penal al României în redacția anului 2009. În: *Monitorul Oficial al României*, 2009, nr.510.
- Copețchi S. Articolul 237 CP RM: probleme de aplicare și soluții de perfecționare a cadrului incriminator. În: *Rezumatul Conferinței științifice naționale cu participare internațională „Integrare prin cercetare și inovare”, 8-9 noiembrie 2018*, p.215-219.
- Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 04 noiembrie 2015. Dosarul nr.1ra-1359/2015 http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=5072 (vizitat 10.10.2018).
- Stati V. *Infracțiuni economice. Note de curs. Ediția a II-a, revizuită și actualizată până la data de 1 iunie 2016*. Chișinău: CEP USM, 2016. 622 p.
- Уголовный кодекс Азербайджанской Республики* https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=30420353 (vizitat 10.10.2018).
- Уголовный кодекс Республики Беларусь* <http://xn----ctbcgfviccvibf9bq8k.xn--90ais/> (vizitat 10.10.2018).
- Criminal Code of Denmark* https://www.legislationline.org/download/action/download/id/6372/file/Denmark_Criminal_Code_am2005_en.pdf (vizitat 10.10.2018).
- Criminal Code of Lithuania* https://www.legislationline.org/download/action/download/id/7723/file/Lithuania_CC_2000_am2015_en.pdf (vizitat 10.10.2018).
- Criminal Code of Montenegro* https://www.legislationline.org/download/action/download/id/6411/file/Montenegro_CC_am2011_en.pdf (vizitat 10.10.2018).
- Criminal Code of the Kingdom of Spain* https://www.legislationline.org/download/action/download/id/6443/file/Spain_CC_am2013_en.pdf (vizitat 10.10.2018).
- Criminal Code of the Czech Republic* https://www.legislationline.org/download/action/download/id/6370/file/Czech%20Republic_CC_2009_am2011_en.pdf (vizitat 10.10.2018).
- Criminal Code of the Slovak Republic* https://www.legislationline.org/download/action/download/id/3763/file/Slovakia_CC_2005_en.pdf (vizitat 10.10.2018).
- Criminal Code of the Republic of Albania* https://www.legislationline.org/download/action/download/id/6355/file/Albania_CC_1995_am2015_en.pdf (vizitat la 10.10.2018).
- Criminal Code of the Republic of Bulgaria* https://www.legislationline.org/download/action/download/id/7578/file/Bulgaria_Criminal_Code_1968_am2017_ENG.pdf (vizitat 10.10.2018).
- Criminal Code of the Republic of Estonia* https://www.legislationline.org/download/action/download/id/7574/file/Estonia_CC_amDec2017_en.pdf (vizitat 10.10.2018).
- Criminal Code of the Republic of Finland* https://www.legislationline.org/download/action/download/id/6375/file/Finland_CC_1889_am2015_en.pdf (vizitat la 10.10.2018).
- Criminal Code of the Republic of Hungary* https://www.legislationline.org/download/action/download/id/5619/file/Hungary_Criminal_Code_of_2012_en.pdf (vizitat 10.10.2018).
- Criminal Code of the Republic of Malta* https://www.legislationline.org/download/action/download/id/7938/file/Malta_Criminal_Code_am2018_en.pdf (vizitat 10.10.2018).
- Criminal Code of the Republic of Serbia* <https://www.legislationline.org/documents/action/popup/id/20071/preview> (vizitat 10.10.2018).

